

ZALECENIA OCHRONNE DLA TYPÓW SIEDLISK PRZYRODNICZYCH BADANYCH W LATACH 2006-2008

Kod	Typ siedliska przyrodniczego	Zalecenia ochronne
1340	Śródładowe słone łąki, pastwiska i szuwały	<p>Właściwą formą ochrony siedliska jest ochrona czynna. Powinna ona polegać na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prowadzeniu zabiegów gospodarczych tj. tradycyjnego koszenia (bez nawożenia, ale z wywózką materiału roślinnego, raz - dwa razy do roku) oraz umiarkowanego wypasu. Sianokosy realizowane koło 1 lipca pozwalają wziąć pod uwagę budowanie gniazd przez ptaki zasiedlające słone łąki. Wypas powinien odbywać się z obciążeniem w granicach 1 UGB/ha w okresie między lipcem a końcem października. Rozważyć należy wprowadzenie systemu motywującego rolników do użytkowania terenów słonych łąk, gdyż słone łąki dostarczają siana o niewielkiej wartości (Nowiński 1967), a wiele miejsc jest trudnodostępnych i wymaga większego nakładu pracy niż w przypadku typowych kośnych łąk. - utrzymaniu stałego dopływu wód słonych na terenie źródeł naturalnych poprzez rozpoznanie warunków hydrologicznych i zabezpieczenie ich stanu. Na terenach zdegradowanych rozważyć należy ewentualne odtworzenie pierwotnych warunków sprzyjających okresowym zalewom i stagnowaniu solanki np. w rejonie rezerwatu halofitów w Błoniach k. Łęczycy, rezerwatu halofitów w Ciechocinku i Owczarach k. Buska Zdroju. <p>utrzymaniu stałego dopływu wód słonych w miejscach ochrony zabytków kulturowych i starych procesów technologicznych (np. w sąsiedztwie tężni). W miejscach tych zaleca się również tworzenie warunków do okresowych zalewów i stagnowania solanki.</p>
2130*	Nadmorskie wydmy szare	<p>Występowanie abrazji jest jednym z czynników decydujących o stanie zachowania siedliska. Największego zniszczenia dokonują sztormy w czasie jesieni i zimy. Jednak największe zniszczenia związane są z penetracją i presją turystyczną w pobliżu miejscowości i ośrodków turystycznych, są to „dzikie” ścieżki i niszczenie pokrywy roślinnej pojazdami mechanicznymi. Podstawowym zaleceniem jest więc ochrona siedliska przed abrazją oraz przed niszczeniem w wyniku rekreacji.</p>
2140*	Nadmorskie wrzosowiska bażynowe	<p>Najlepszą formą ochrony jest ochrona bierna i brak jakiegokolwiek ingerencji człowieka w pasie wydmy nadmorskich. Intensywny rozwój turystyki oraz budownictwa letniskowego jest bardzo dużym zagrożeniem dla tych małopowierzchniowych zbiorowisk. Niezbędna jest tu ścisła współpraca z Urzędem Morskim w celu ochrony i zachowania siedliska, przede wszystkim wyłączenia powierzchni z planowanych zalesień.</p>
4070*	Zarośla kosodrzewiny (<i>Pinetum mugo</i>)	<p>Ten typ siedliska jest niszczone przede wszystkim w związku z rozwojem infrastruktury narciarskiej, a także w czasie użytkowania stoków narciarskich. Drogorzędne znaczenie ma usuwanie pędów kosodrzewiny ze szlaków turystycznych, gdyż na ogół dotyczy to niewielkich powierzchni w odniesieniu do całości zasobów siedliska w danym obszarze. Podstawowym zadaniem jest więc racjonalne gospodarowanie stokami narciarskimi, dobre ośnieżenie i wyznakowanie tras, ochrona terenów położonych poza trasami narciarskimi. Należy też wyjątkowo uważnie analizować wpływ na to siedlisko nowych inwestycji narciarskich (lub modernizację istniejącej infrastruktury).</p>

ZALECENIA OCHRONNE

6110*	Skąły wapienne i neutrofilne z roślinnością pionierską (<i>Alyssa-Sedion</i>)	Największym zagrożeniem dla siedliska są daleko posunięte procesy sukcesji wtórnej, w znaczny sposób zaburzające jego strukturę. Wskazane jest więc prowadzenie zabiegów ochrony czynnej – usuwania krzewów i podrostu drzew. W mniejszym stopniu są to zniszczenia mechaniczne powstające wskutek wydeptywania. Istotne jest również to, że w przypadku stanowisk zlokalizowanych w nieczynnych kamieniołomach (Wapniarka), bardzo realnym zagrożeniem dla siedliska, prowadzącym w konsekwencji do jego całkowitego zniszczenia, jest ponowne uruchomienie wydobywania.
6120*	Ciepłolubne, śródłądowe murawy napiaskowe (<i>Koelerion glaucae</i>)	Podstawowym zaleceniem ochronnym jest utrzymanie nieleśnego charakteru tych muraw – poprzez czynną ochronę przed sukcesją wtórna, która może być połączona z ekstensywnym wypasem. Istotne jest również ochrona muraw napiaskowych przez zalesieniem, bądź też przekształcenie bieżącego zagospodarowania terenu.
6210*	Murawy kserotermiczne (<i>Festuco-Brometea</i>)	Najważniejszym zagrożeniem jest sukcesja wtórna – głównie krzewów (np. tatinny, dzikiej róży, głogu). W związku z tym wskazana jest ochrona czynna – usuwanie krzewów i podrostu drzew, wprowadzenie lub utrzymanie ekstensywnego wypasu lub w przypadku kwiatnych muraw – koszenie. Należy przyjąć zalecenia programów rolnośrodowiskowych (pakiety przyrodnicze – murawy ciepłolubne), czyli: wypas od 0,4 do 0,6 DJP/ha lub koszenie raz w roku w terminie 15.07-30.09, zakaz nawożenia.
6230	Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe	Zachowanie siedliska wymaga ochrony czynnej, polegającej na prowadzeniu wypasu lub innych zabiegów ograniczających sukcesję a jednocześnie nie powodujących wzrostu trofii. Perspektywy zachowania siedliska w dłuższym okresie czasu są raczej nikłe. Pewną szansę daje prowadzenie ekstensywnego wypasu i okresowego koszenia, które miałyby w pewnym zakresie naśladować tradycyjne, historyczne już, formy gospodarowania. Takie nierentowne formy działalności rolniczej wymagają jednak dopłat i dotacji a ich pozytywny wpływ na murawy wcale nie jest taki oczywisty, ponieważ niewielkie płaty bliźniczysk są zwykle rozproszone wśród zbiorowisk łąkowych, bardziej atrakcyjnych dla wypasanych zwierząt. Należy też przyjąć zalecenie obowiązujące w programach rolnośrodowiskowych (pakiet „bogate murawy bliźniczkowe”): Wypas 0,4-0,6 DJP/ha, zakaz nawożenia.
7110	Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	Kluczowym elementem ochrony torfowisk wysokich jest zapewnienie optymalnych warunków hydrologicznych tj. stanu silnego i stabilnego uwodnienia. Dlatego wszelkie zalecenia dotyczące ochrony torfowisk wysokich powinny uwzględniać możliwości zachowania istniejących korzystnych warunków hydrologicznych lub ich poprawy. Należy pamiętać, że formułowane zalecenia poprawiające stan torfowiska wysokiego np. blokowanie nadmiernego odpływu wody i/lub podnoszenie jej poziomu nie mogą ograniczać się wyłącznie do samego torfowiska. Zalecenia dotyczące właściwej gospodarki wodnej powinny dotyczyć co najmniej obszaru zlewni powierzchniowej torfowiska. Skuteczność ochrony torfowisk zależy w dużym stopniu od rodzaju i sposobu użytkowania obszarów do nich przylegających, a szczególnie pozostających w obszarze ich zlewni. Generalnie, torfowiska wysokie położone w otoczeniu lasów są w mniejszym stopniu zagrożone niż torfowiska w otoczeniu terenów rolniczych. Formułując zalecenia ochronne również ten aspekt należy brać pod uwagę.
7120	Torfowiska nakredowe	Najcenniejsze i największe powierzchnie torfowisk nakredowych podlegają prawnej ochronie obszarowej (rezerwaty, parki narodowe). Decydującym czynnikiem, od którego zależy ich właściwe funkcjonowanie jest odpowiednie uwilgotnienie (uwodnienie). Zabezpiecza ono siedlisko pośrednio przed eutrofizacją (murszenie torfu), ekspansją gatunków niepożądanych, zmianą struktury gatunkowej i przestrzennej fitocenoz. Dlatego sama ochrona bierna często jest niewystarczająca. Na obszarach prawnie chronionych regulacja poziomu wody do pewnego stopnia jest możliwa poprzez np. zamykanie zastawek w rowach melioracyjnych. Inną formą ochrony czynnej jest okresowe koszenie szuwarów porastających torfowiska nakredowe. Koszenie powinno być prowadzone nie częściej jak raz na 4-5 lat z zachowaniem wszelkich reguł dotyczących terminów (listopad-marzec, podczas mrozów czyli w okresie zlodzenia siedliska) i użycia sprzętu mechanicznego (lekki sprzęt nie powodujący ugniatania podłoża). W przypadku torfowisk przyjeziornych wskazane jest ponadto przeciwdziałanie eutrofizacji wód poprzez kontrolę

ZALECENIA OCHRONNE

		sposobu gospodarowania w agrocenozach na terenie zlewni.
7220	Petryfikujące źródła utworami tufowymi z	<p>Uwzględniając uwarunkowania ekologiczne powstawania i rozwoju siedliska petryfikujących źródeł oraz wrażliwość i odporność na oddziaływania antropogeniczne, podstawową metodą ochrony powinna być ochrona czynna. Powinna ona obejmować:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ochronę zasobów wód podziemnych przed nadmiernym poborem wód i ich zanieczyszczeniem, - ochronę zlewni bezpośredniej petryfikujących źródeł przed erozją (wsteczną, zboczową, denną, chemiczną), - ochronę petryfikujących źródeł przed nadmiernym poborem wód i ich zanieczyszczeniem, - ochronę i wspomaganie procesu wytrącania się martwicy wapiennej, - ochronę martwicy wapiennej przed erozją i zniszczeniem mechanicznym. <p>Ochrona czynna siedliska petryfikujących źródeł w Polsce jest stosowana wyjątkowo. Przykładem może tu być dolina Płoni, gdzie zastosowano metody wspomagające proces wytrącania się martwicy wapiennej (Holtes, Slot 2005; Grootjans i in. 2007). Czynna ochrona tego siedliska jest pilna, również w opinii Państwowej Rady Ochrony Przyrody z roku 2006 petryfikujące źródła uzyskały wysoki priorytet ochrony. Większe programy czynnej ochrony realizowane są m.in. w Niemczech (Jokić 2007) i we Włoszech. Obejmują one działania m.in. z zakresu gospodarki leśnej, ogradzania źródeł i ich zabudowy oraz zabudowy potoków, wspomagającej proces biodepozycji martwicy wapiennej oraz chroniącej ją przed erozją i zniszczeniem mechanicznym (zob. konkretne projekty w publikacji z warsztatów „La protezione del travertino nell'Unione Europea - Criteri di studio ed esperienze gestionali”, które odbyły się w roku 2003 w Brinzio we Włoszech).</p>
8160	Podgórskie i wyżynne rumowiska wapienne ze zbiorowiskami ze <i>Stipion calamagrostis</i>	<p>Znaczna część zasobów siedliska zlokalizowana jest na terenie parków narodowych i rezerwatów, głównie w strefie ochrony ścisłej. Niestety, nie jest to właściwa forma ochrony dla tego siedliska, gdyż jest to zbiorowisko pionierskie i stanowi ono stadium sukcesyjne prowadzące do muraw, zarośli a następnie lasu. Dotychczas prowadzono tylko na niewielką skalę działania ochronne tego typu siedliska, zainicjowane jednak potrzebą ochrony muraw kserotermicznych i gatunków owadów (niepylaka apollo w Pieninach). W strefie ochrony ścisłej należałoby wytypować pewne piargi do utrzymania w toku ochrony czynnej, doprowadzić do zmiany reżimu ochronnego tego terenu i zaplanować sukcesywne usuwanie krzewów ew. rozluźnianie murawy w celu utrzymania siedliska. Ochrona procesów naturalnych w kolejnych okresach doprowadzi prawdopodobnie do zaniku tego siedliska, gdyż naturalne procesy erozyjne, nie wspomagane działalnością ludzką, np. wypasem, przebiegają wolniej niż procesy sukcesji.</p>
9180	Jaworzyny lasy klonowo-lipowe na stromych stokach i zboczach	<p>Ze względu na małą powierzchnię i wysokie walory przyrodnicze tego siedliska powinno ono podlegać ochronie ścisłej i zostać wyłączone w gospodarowania leśnego.</p>
91D0	Bory i lasy bagienne	<p>Ochrona borów i lasów bagiennych powinna być postrzegana jako element kompleksowej ochrony torfowisk, na których te bory i lasy występują. Siedlisko 91D0 może i powinno samo w sobie być celem ochrony, ale istnieją także sytuacje, w których celem ochrony kompleksu torfowiskowego będzie zahamowanie lub cofnięcie ekspansji lasu i zwiększenie powierzchni otwartych mszarów kosztem boru bagiennego. Planowanie ochrony borów i lasów bagiennych powinno mieć charakter kompleksowy i być przeprowadzane zawsze dla całego kompleksu siedlisk hydrogenicznych.</p> <p>Zwłaszcza w przypadku małych płatów siedliska, planując ich ochronę trzeba uwzględnić także wpływ ich nie-torfowego otoczenia – unikając zmian w bezpośrednim</p>

ZALECENIA OCHRONNE

		<p>sąsiedztwie chronionego siedliska, np. nie prowadząc zrębów zupełnych na odległość ok. dwóch wysokości drzewostanu od płatów boru bagiennego.</p> <p>Generalne reguły ochrony borów i lasów bagiennych mogą w poszczególnych obiektach podlegać modyfikacji, np. w związku z potrzebami ochrony cennych gatunków zwierząt (np. cietrzew, głuszc, bielik) czy roślin (np. malina moroszka).</p>
91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe olszowe i jesionowe	<p>Ochrona łąg powinna bazować na utrzymaniu lub przywróceniu naturalnego reżimu wodnego – a na tej bazie być planowana jako racjonalny kompromis między optymalną dla ekosystemu ochroną bierną, a potrzebami użytkownika gospodarczego. Kompromis taki można osiągnąć przez wyłączenie z użytkowania i „pozostawianie przyrodzie” pewnej części lasów łągowych w obszarze.</p> <p>Sugeruje się przyjęcie następujących zasad:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Najcenniejsze i najlepiej zachowane przykłady siedliska przyrodniczego wyłączyć z użytkowania i chronić jako „powierzchnie referencyjne”, ew. objąć ochroną rezerwatową – tak żeby docelowo w każdym nadleśnictwie istniał przykład „łągów rozwijających się w naturalny sposób” o powierzchni co najmniej ok. 30-50 ha. - Wykluczyć użytkowanie rębnią zupełną (I). - Pozostałe płaty mogą być zagospodarowane rębniami złożonymi, ale ze wzmoczoną troską o zachowanie i odtworzenie zasobów rozkładającego się drewna oraz o zachowanie nienaruszonych fragmentów starych drzewostanów. W każdym cięciu rębnym pozostawiać konsekwentnie na przyszłe pokolenie 5% drzewostanu lecz nie mniej niż 0,5 ha w postaci zwartej fragmentu. Pozostawiać drzewa zamierające i martwe, tak by osiągnąć zasoby rozkładającego się drewna w wysokości co najmniej 10% dojrzałego drzewostanu. Nie eliminować starych brzoź, osik, olsz i grabów (gatunki „dziuplotwórcze”). - Planując cięcia rębne, dbać by w ich wyniku nie pogorszyła się „struktura stanu ochrony” łągów w skali nadleśnictwa ani nie zmniejszył się udział drzewostanów ponad 100-letnich. - Jeżeli w drzewostanie występuje jesion, wiąz, dąb, zachować udział tych gatunków także w odnowieniach. - Eliminować gatunki obcego pochodzenia (np. topola kanadyjska; dotyczy także warstwy krzewów). - Tolerować lokalne zabagnianie się z naturalnych przyczyn, tolerować działalność bobrów. - W przypadku łągów źródłiskowych, koniecznie wyłączyć je z użytkowania, a także w sąsiadujących drzewostanach nie wykonywać cięć zupełnych na odległość 2 wysokości drzewostanu od skraju łągu źródłiskowego. <p>Potrzeba zachowania lasów łągowych musi być uwzględniana w planach ochrony przeciwpowodziowej.</p> <p>Naturalne zaburzenia (zniszczenia powodziowe, erozja przez rzekę, działalność bobrów), nawet gdy prowadzą do lokalnego zniszczenia drzewostanu i fitocenozy, nie powinny być oceniane negatywnie z punktu widzenia stanu ochrony łągów i zwykle nie wymagają przeciwdziałania.</p>
91P0	Jodłowy bór świętokrzyski	<p>Perspektywy ochrony wyżynnego boru jodłowego są generalnie pomyślne. W lasach tego typu prowadzona jest racjonalna gospodarka, ukierunkowana na protegowanie jodły i umiarkowane jej pozyskiwanie. Jednak w niektórych obszarach ocena ta nie jest tak korzystna. W Lasach Suchedniowskich zagrożeniem jest wycinanie starodrzewu jodłowego, prowadzące do przebudowy struktury wiekowej i gatunkowej drzewostanu. Odnowienia buka, występujące z dużą intensywnością w obrębie tego obszaru oraz na Roztoczu Środkowym, mogą w przyszłości niekorzystnie wpływać na funkcjonowanie biocenoz borów jodłowych.</p> <p>W takich przypadkach zalecenia w ramach ochrony czynnej powinny uwzględniać zabiegi usuwania części podszytu i podrostu tego gatunku. Istotnym czynnikiem dla prawidłowego funkcjonowania fitocenoz borów jodłowych jest zachowanie odpowiedniego zwarcia drzewostanu oraz jego zróżnicowanej struktury przestrzennej i wiekowej. Zalecenia ochronne dla gospodarki leśnej powinny uwzględniać również ten aspekt.</p>

ZALECENIA OCHRONNE

		<p>Na siedliskach wyżynnego jodłowego boru mieszanego w przeszłości często wprowadzano monokultury sosnowe. Obecnie pod okapem sosny obserwuje się w niektórych płatach intensywną regenerację jodły, która zaczyna tworzyć niższą podwarstwę drzewostanu. W takich fitocenozach sosna powinna być eliminowana stopniowo, tak aby młode pokolenie jodły nie zostało nagle wystawiona na działanie ekstremalnych czynników klimatycznych, zwłaszcza niskich temperatur.</p> <p>W płatach siedliska najlepiej zachowanych, z typowym runem, zróżnicowanym wiekowo drzewostanem i dużą dynamiką naturalnych odnowień jodły wystarczająca jest ochrona bierna, z pozostawianiem dużej ilości martwego drewna na gruncie.</p>
91I0*	Ciepielubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescentis-petraeae</i>)	Koniecznym wymaga czynnej ochrony, usuwania podrostów i podszytów zacieńających dno lasu, czasem rozluźniania zwarcia drzewostanu, dla zapewnienia możliwości życia gatunkom ciepłolubnym decydującym o charakterze ekosystemu.
91P0*	Jodłowy bór świętokrzyski (<i>Abietetum polonicum</i>)	<p>Perspektywy zachowania siedliska wydają się być pomyślne. Aktualny charakter gospodarki leśnej zakłada protegowanie jodły jako gatunku budującego drzewostany i naturalne jej odnowienia obecne są w większości monitorowanych stanowisk. Na Roztoczu pewne zagrożenia dla borów jodłowych sąsiadujących z płacami buczyny karpackiej stanowi ekspansja buka zwyczajnego, którego podrost występujący w dużych ilościach stanowi konkurencję dla jodły. Lista zagrożeń i potencjalnych konfliktów pomiędzy działalnością człowieka a zachowaniem stanu siedliska obejmuje głównie te rodzaje ludzkiej aktywności, które wiążą się z gospodarką leśną, głównie usuwanie martwych drzew. W mniejszym stopniu źródłem zagrożenia wydaje się być turystyka oraz pozyskiwanie roślin.</p> <p>Podstawowym wskazaniem jest więc prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej, uwzględniającej specyfikę ekologiczną siedliska</p>
91Q0	Górskie reliktove lasy sosnowe	Zasoby siedliska zlokalizowane są na terenie parków narodowych, głównie w strefie ochrony ścisłej, gdzie nie podlegają wpływowi gospodarki leśnej. Ochrona bierna, najlepiej ścisła, to właściwa forma ochrony dla tego siedliska. Dotychczas nie prowadzono też działań ochronnych w tym typie siedliska.
91T0*	Śródładowy bór chrobotkowy	<p>Potwierdzają się niestety informacje na temat zanikania siedliska, które to zjawisko jest bardziej intensywne na południu, a na północy kraju przyjmuje łagodniejsze formy. Bory chrobotkowe w Polsce środkowej albo całkowicie zanikły, albo są silnie zdegradowane i nie rokują szans na odratowanie, natomiast siedlisko na północy kraju jest w początkowym stadium degradacji, które można w sposób czynny ratować. W trakcie monitoringu na podstawie obserwacji opracowano metodę ochrony czynnej siedliska, bazującą na dawnych historycznych zwyczajach ludności na obszarach mocno zalesionych. Wiadomym jest że grabienie ściółki i wybieranie drewna z lasu przyczynia się do ubożenia podłoża w borach sosnowych, a tym samym stwarza się dobre warunki do rozwoju runa chrobotkowego. W obszarach nie chronionych, a gdzie zachowane są jeszcze fragmenty boru chrobotkowego, należało by w celu ich ochrony wybierać całość drewna pozostałego po zabiegach hodowli lasu. Tzn. jeśli była robiona trzebież wczesna bądź późna to należy całą drobnicę i grubiznę wybrać z powierzchni. W przeciwnym wypadku po około 2 latach siedlisko jest już w pełni zdegradowane. W przyszłości te proste zabiegi w połączeniu z usuwaniem naturalnych odnowień sosnowych i dębowych przyczynią się do aktywnej ochrony tego siedliska przyrodniczego</p>